

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľa **R. Z.**, bývajúceho v Š., proti odporcovi **J. Z.**, bývajúcemu v P., zastúpeného JUDr. M. J., advokátom vo V.,
o zvýšenie výživného, vedenej na Okresnom súde Vranov nad Topľou pod sp. zn. 3 C 77/2009, o dovolaní odporcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 24. februára 2010, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Prešove z 24. februára 2010 sp. zn. 15 Co 4/2010 a rozsudok Okresného súdu Vranov nad Topľou z 22. septembra 2009 č.k. 3 C 77/2009-40 **z r u š u j e** a vec vracia Okresnému súdu Vranov nad Topľou na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Vranov nad Topľou rozsudkom z 22. septembra 2009 č.k. 3 C 77/2009-40 uložil odporcovi povinnosť platiť výživné navrhovateľovi od 12. marca 2009 do 12. júla 2009 vo výške po 24,50 Eur mesačne a od 12. júla 2009 do budúca po 25,36 Eur mesačne (bez uvedenia, že tým mení predchádzajúce rozhodnutie o výživnom – poznámka dovolacieho súdu), zročné výživné od 12. marca 2009 do 12. septembra 2009 vo výške 138,72 Eur povolil odporcovi zaplatiť v splátkach po 10 Eur mesačne spolu s bežným výživným, vo zvyšku návrh zamietol a žiadnemu z účastníkov nepriznal náhradu trov konania. V odôvodnení rozsudku uviedol, že navrhovateľ pochádza z manželstva M. Z. a J. Z., ktoré bolo rozvedené rozsudkom Okresného súdu v Žiari nad Hronom z 8. apríla 2003 č.k. 9 C 714/2002-39, na čas po rozvode boli vtedy tri maloleté deti zverené do starostlivosti matky a otcovi bola uložená povinnosť platiť na každé dieťa výživné vo výške 300,-- Sk. Navrhovateľ od 19. septembra 2008 študuje na P.V., ide teda o nezaopatrené dieťa, ktoré v súčasnosti nie je schopné samo sa

živiť. Výšku výživného určil najnižšou možnou mierou s poukazom na § 62 Zákona o rodine. Konštatoval, že cieľom výživného je zvyšovať mieru rodičovskej zodpovednosti tým, že pred potreby rodiča kladie zákon potreby dieťaťa, preto každý rodič má v prvom rade zabezpečiť výživu dieťaťa a až následne má právo využiť zostávajúce finančné prostriedky na svoju potrebu. Za zmenu pomerov považoval výraznú zmenu tých okolností, ktoré boli podkladom predchádzajúceho rozhodnutia súdu o výživnom.

Na odvolanie navrhovateľa Krajský súd v Prešove rozsudkom z 24. februára 2010 sp. zn. 15 Co 4/2010 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zvýšení výživného tak, že výživné na navrhovateľa zvýšil zo sumy 300,-- Sk na sumu 100 Eur mesačne od 12. marca 2009 naďalej, ktoré je odporca povinný platiť k rukám navrhovateľa vždy do 15. dňa v mesiaci, čím zmenil rozsudok Okresného súdu Žiar nad Hronom z 8. apríla 2003 č.k. 9 C 714/2002-39 v časti o výživnom a zrušil rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o zročnom výživnom, vo výroku o trovách konania a v rozsahu zrušenia vrátil vec súdu prvého stupňa na ďalšie konanie. Uviedol, že v čase poslednej úpravy výživného v roku 2003 mal navrhovateľ 15 rokov a končil povinnú školskú dochádzku, od toho obdobia absolvoval strednú školu a v súčasnosti je študentom na vysokej škole v P.. Za zmenu pomerov treba považovať aj to, že odporcovi ubudla vyživovacia povinnosť k J. a D.. V čase poslednej úpravy bol odporca poberateľom starobného dôchodku vo výške 7 012,-- Sk, (232,75 Eur) príjem matky bol 3 300,-- Sk, (109,53 Eur). V súčasnosti matka navrhovateľa pracuje na obmedzený pracovný úväzok a poberá mesačne 1 000,-- Sk, (33,19 Eur) a stará sa o svojho telesne postihnutého syna, za čo dostáva príspevok 4 526,-- Sk, (150,23 Eur), odporca poberá dôchodok vo výške 366,50 Eur, z čoho vyplýva, že u neho došlo k podstatnému zvýšeniu mesačného príjmu pri zániku dvoch vyživovacích povinností. Vychádzajúc z týchto úvah dospel k záveru, že odporca je schopný plniť si vyživovaciu povinnosť vo výške 100 Eur mesačne, pričom táto výška neohrozí uspokojovanie jeho základných potrieb.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie odporca, ktorého prípustnosť odôvodnil tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.) a postupom súdu mu bola odňatá možnosť konať pred súdom (§ 237 ods. 1 písm. f/ O.s.p.). V dovolaní namietal predovšetkým nedostatočne zistený skutkový stav a nesprávne právne posúdenie veci. Odňatie možnosti konať pred súdom videl v tom, že odvolací súd na pojednávaní dňa 24. februára 2010 rozhodol

v jeho neprítomnosti, z toho dôvodu sa nemohol brániť a preukázať svoje tvrdenia, jeho potreby, príjmy a výdavky, ani inak sa k veci vyjadriť.

Navrhovateľ navrhol dovolanie odporcu ako nedôvodné a neprípustné odmietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr, či tento opravný prostriedok smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť dovolaním (§ 236 a nasl. O.s.p.).

Podľa ustanovenia § 236 ods. 1 O.s.p., dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

V prejednávanej veci je dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. Podľa § 238 ods. 1 O.s.p. je dovolanie prípustné proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. V zmysle § 238 ods. 2 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež proti rozsudku, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru odvolacieho súdu vysloveného v tejto veci. Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie prípustné tiež vtedy, ak smeruje proti potvrdzujúcemu rozsudku odvolacieho súdu, vo výroku ktorého odvolací súd vyslovil, že dovolanie je prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4.

V zmysle § 238 ods. 4 O.s.p., dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudkov o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo osvojení.

Vzhľadom k hore uvedenému, dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie proti rozsudku, ktorým odvolací súd rozhodoval vo veci upravenej zákonom o rodine (zvýšenie výživného na plnoleté dieťaťa podľa § 62 a nasl. zákona č. 36/2005 Z.z. v platnom znení) nie je prípustné.

S prihliadnutím na ustanovenie § 242 ods. 1 veta druhá O.s.p., ukladajúce dovolaciemu súdu povinnosť prihliadnúť vždy na prípadnú procesnú vadu uvedenú v § 237 O.s.p. (či už to účastník namieta alebo nie) neobmedzil sa Najvyšší súd Slovenskej republiky len na skúmanie prípustnosti dovolania smerujúceho proti rozsudku podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Uvedené zákonné ustanovenie pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu (rozsudku alebo uzneseniu), ak konanie, v ktorom bolo vydané, je postihnuté niektorou zo závažných procesných väd vymenovaných v písmenách a/ až g/ tohto ustanovenia (ide tu o nedostatok právomoci súdu, spôsobilosti účastníka, prekážku veci právoplatne rozhodnutej alebo už prv začatého konania, ak sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, prípad odňatia možnosti účastníka pred súdom konať a prípad rozhodovania vylúčeným sudcom alebo nesprávne obsadeným súdom).

So zreteľom na odporcom tvrdený dôvod dovolania sa Najvyšší súd Slovenskej republiky osobitne zameril na otázku opodstatnenosti tvrdenia, že konanie trpí vadou uvedenou v § 237 písm. f/ O.s.p.

Odňatím možnosti konať sa v zmysle uvedeného ustanovenia rozumie taký závadný procesný postup súdu, ktorým sa účastníkovi znemožní realizácia tých jeho procesných práv, ktoré mu Občiansky súdny poriadok priznáva za účelom ochrany jeho práv a právom chránených záujmov.

Predmetnému dôvodu dovolania sú vlastné tri pojmové znaky : 1/ odňatie možnosti konať pred súdom, 2/ to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu, 3/ možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zákon bližšie v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom je potrebné vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov.

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými

právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva. O taký prípad v prejednávanej veci ide.

Podľa čl. 48 ods. 2, vety prvej Ústavy Slovenskej republiky, každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov a v jeho prítomnosti a aby sa mohol vyjadriť ku všetkým vykonávaným dôkazom.

Podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestanným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch, alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Obsah práva na spravodlivý súdny proces nespočíva len v tom, že osobám nemožno brániť v uplatnení práva, alebo ich diskriminovať pri jeho uplatňovaní. Obsahom tohto práva je irelevantné konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky. Ak je toto konanie v rozpore s procesnými predpismi, porušuje ústavnoprávne princípy (napr. II ÚS 85/06).

Občiansky súdny poriadok upravujúci postup súdu a účastníkov v občianskom súdom konaní ústavou zaručené právo osobnej prítomnosti na súdnom konaní zabezpečuje tak, že ukladá súdu, ak zákon nestanovuje inak, aby nariadil na prejednanie veci pojednávanie, na ktoré predvolá účastníkov a všetkých, ktorých prítomnosť je potrebná, pričom predvolanie musí byť účastníkom doručené tak, aby mali dostatok času na prípravu (§115 ods. 2 O.s.p.). Je potom na účastníkovi, či svoje právo využije, ale nie.

Zúčastniť sa prejednávania právnej veci pred súdom je neodňateľným právom každého účastníka konania a to v každom štádiu postupného procesu, pokiaľ zákon nestanovuje inak, ak na tomto svojom práve účastník trvá. Zákon v ustanovení § 101 ods. 2 druhá veta O.s.p. určuje len jednu výnimku z toho práva účastníka, za ktorej sa môže vec prejednať i v jeho neprítomnosti - t.j. ak riadne predvolaný účastník sa na pojednávanie nedostavil a nepožiadal z dôležitého dôvodu o odročenie pojednávania.

Podľa § 101 ods. 2 O.s.p. súd pokračuje v konaní, aj keď sú účastníci nečinní. Ak sa riadne predvolaný účastník neustanoví na pojednávanie ani nepožiadal z dôležitého dôvodu

o odročenie, môže súd vec prejednať v neprítomnosti takéhoto účastníka; prihliadne pritom na obsah spisu a dosiaľ vykonané dôkazy.

Žiadosť o odročenie pojednávania je podložená dôležitým dôvodom pre odročenie pojednávania vo všeobecnosti vtedy, ak účastník tvrdí také skutočnosti, ktoré sú vzhľadom k svojej povahe spôsobilé jeho neúčast' na pojednávaní ospravedlniť, t.j. také, ktoré mu neumožňujú sa na pojednávaní zúčastniť, riadne brániť svoje práva a oprávnené záujmy a súčasne sú vážne (dôležité, ospravedlniteľné), ako z hľadísk objektívnych, tak i subjektívnych. Súd má pritom zvážiť závažnosť dôvodov na odročenie pojednávania. V každom prípade musí mať na zreteli práva účastníkov konania, ku ktorým nepochybne patrí právo na prejednanie veci v ich prítomnosti (prítomnosti ich právnych zástupcov).

Z obsahu spisu vyplýva, že odvolací súd vytýčil vo veci pojednávanie na termín 24. februára 2010, na ktoré predvolal účastníkov konania, pričom zásielka pre odporcu bola zasielaná na adresu S., ul. O.. Zásielka sa odvolaciemu súdu vrátila 18. februára 2010 s poznámkou, že v odbernej lehote nebola adresátom prevzatá. Odvolací súd v zápisnici o pojednávaní 24. februára 2010 konštatoval, neprevzatie zásielky odporcom v odbernej lehote, konštatoval, že navrhovateľ svoju neprítomnosť riadne ospravedlnil a na základe toho vyhlásil uznesenie o tom, že pojednávanie sa uskutoční v neprítomnosti účastníkov. Na tomto pojednávaní vyhlásil aj rozsudok vo veci samej.

Vzhľadom na nemožnosť doručiť odporcovi rozsudok odvolacieho súdu vykonal súd prvého stupňa vo veci šetrenie na zistenie jeho trvalého pobytu. Prípisom z 20. augusta 2010 starosta obce S. súdu oznámil, že J. Z. je od 13. augusta 2009 z trvalého pobytu v obci odhlásený a žije v P.. Túto skutočnosť potvrdil aj navrhovateľ dňa 4. augusta 2010 (por. úradný záznam na č.l. 68). Z obsahu spisu ďalej vyplýva, že súd prvého stupňa súdnym doručovateľom doručil 4. augusta 2010 odporcovi nielen rozsudok Krajského súdu v Prešove z 24. februára 2010 sp. zn 15 Co 4/2010, ale aj rozsudok súdu prvého stupňa z 22. septembra 2009 č.k. 3 C 77/2009-40, ktorý do toho času odporcovi nebol platne doručený. Z obsahu spisu totiž ďalej vyplýva, že tak ako odvolací súd, aj súd prvého stupňa odporcu na pojednávania predvolával z adresy S., ul. O., na ktorej odporca od 13. augusta 2009 nebýval, z ktorej adresy za zásielky opakovane vracali ako neprevzaté. Z tejto adresy bol odporca volaný aj na pojednávanie vytýčené na 22. septembra 2009, na ktorom súd prvého stupňa vyhlásil rozsudok vo veci samej a na túto adresu mu bol opakovane doručovaný aj rozsudok

súdu prvého stupňa. V priebehu konania tak ako súd prvého stupňa, ani odvolací súd nevykonali šetrenie na otázku zdržiavania sa odporcu na adrese uvedenej v návrhu navrhovateľa a to napriek tomu, že už z lekárskejších správ založených v spise na č.l. 22-28 vyplýva, že odporca má bydlisko na ul. M..

Účelom právnej úpravy týkajúcej sa formalít a podmienok konania, ktoré musia byť dodržané, je zaistiť riadny chod spravodlivosti a najmä rešpektovanie právnej istoty, ktorá je jedným zo základných prvkov výsadného postavenia práva. Uplatnené obmedzenia a výklad však nesmú obmedziť prístup jednotlivca k súdu takým spôsobom, alebo v takej miere, že by uvedené právo bolo zasiahnuté v samej svojej podstate. Aj keď právo podlieha zákonným podmienkam, súdy sa musia pri aplikácii procesných pravidiel vyhnúť prehnanému formalizmu, ktorý by zasahoval do zásad spravodlivého procesu. Podľa názoru dovolacieho súdu postupoval odvolací súd v rozpore so základnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku, keď pokračoval v konaní napriek tomu, že rozsudok súdu prvého stupňa nebol platne doručený odporcovi, čím porušil nielen ustanovenie § 211 O.s.p., ale tým znemožnil odporcovi právo na spravodlivý proces.

Jednou zo súčastí koncepcie spravodlivého súdneho konania, je tiež princíp rovnosti zbraní, ktorý okrem iného vyžaduje, aby každý účastník mal primeranú možnosť predložiť svoje návrhy za podmienok, ktoré nie sú podstatne nevýhodnejšie než podmienky, za ktorých touto možnosťou disponuje druhý účastník (viď rozsudky ESLP Ankerl v. Švajčiarsko, 1996 – V, s. 1567, Helle v. Fínsko, 1997 – VIII, s. 2928 a pod.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto dospel k záveru, že odporcovi bola odňatá možnosť pred odvolacím súdom konať tým, že vo veci prebehlo pojednávanie bez toho, aby mu bol rozsudok súdu prvého stupňa doručený a bez jeho účasti i keď k uvedenému postupu neboli splnené zákonné podmienky v zmysle § 101 ods. 2 O.s.p., čím súd neumožnil odporcovi zúčastniť sa vykonania dokazovania a vyjadriť sa ku všetkým vykonaným dôkazom. Týmto postupom zaťažil konanie vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p.

Uvedená skutočnosť, že došlo v konaní k procesnej vade podľa § 237 písm. f/ O.s.p. je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou, nemôže byť považované za správne. Keďže aj rozsudok súdu prvého stupňa má vady, pre ktoré bolo

potrebné v dovolacom konaní zrušiť rozhodnutie odvolacieho súdu, Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok tak ako odvolacieho ako aj prvostupňového súdu zrušil a vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (§ 243b ods. 2 O.s.p.).Vzhľadom na dôvody, ktoré viedli k potrebe zrušiť napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu, nezaoberal sa dovolací súd ďalšími námietkami navrhovateľky uvedenými v dovolaní.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znovu o trovách pôvodného i dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3:0.

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 24. mája 2011

JUDr. Eva S a k á l o v á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia : Bc. Patrícia Špacírová